

De link tussen verleden en heden

HET DIGITALE SCHOOLBORD

“Wanneer jongeren op school komen, wordt hun leven vol moderne technologieën uitgezet. Dat wekt verveling en weerzin. Een docent met een krijtje voor een schoolbord is meestal niet erg boeiend.”¹

▷ Nolan Bushnell, oprichter Atari.

Ik kan chargeren door te stellen dat de meeste van ons, stoffige geschiedenisleraren m/v, het vak (soms) even stoffig brengen als de arena van het Colosseum. Dat we zweren bij het vertellen van verhalen (dat vinden we mooi) en nogal wars zijn van vaardigheden, veranderingen en ict. Dat kan ik doen ... en daarom doe ik het ook. Het is misschien kort door de bocht. Want natuurlijk vinden leerlingen het luisteren naar verhalen vaak prachtig en zijn er ook minder stoffige geschiedenisleraren. Maar de realiteit is dat onze leerlingen hun informatie op meerdere manieren verkrijgen dan via onze prachtige verhalen.

Generatie Einstein

Onze leerlingen horen bij de zogenaamde generatie Einstein. Ze hebben smartphones (Blackberry, iPhone), notebooks, netbooks, tablets (iPad) en iPods. Hierdoor hebben ze in principe de hele dag toegang tot digitale content op internet. En dit gebruiken ze dan ook in ruime mate. Daarnaast zijn ze voortdurend actief op sociale netwerken als Facebook, MSN en Hyves. Zij vinden het vanzelfsprekend dat je via dit medium en met deze mogelijkheden reageert, maar ook een reactie terugkrijgt. Interactie dus.

En wij dan? Wij lopen een beetje achter, maar wij hebben andere dingen en soms ook andere kwaliteiten. Docenten hebben hersenen, een diploma én een digitaal schoolbord. In welke volgorde en mate is overigens van geen enkele importance voor het verdere verloop van dit artikel.

Wow, een digibord! En nu...?

Tof, cool, gaaf, wow! Je schoolleiding heeft met geld gesmeten en de school voorzien van digitale schoolborden. Soms ligt hier een visie aan ten grondslag, maar

meestal zijn de schoolleiders op cursus geweest en hebben ze ‘de toekomst van het onderwijs’ gezien. En daar ben jij mooi mee opgezadeld. Lekker dan. In die cursus hebben de teamleiders te horen gekregen dat er aan het digitale schoolbord voordelen zitten: mogelijkheden voor prachtige presentaties, een heldere organisatie van bronnen, meer interactie, het leerproces zichtbaar maken (bijvoorbeeld door stemkastjes te gebruiken), meer samenwerkend leren, meer gemotiveerde leerlingen. Over dat laatste schreef digitaal onderwijsgoeroe Steve Kennewell: ‘De veranderingen in het lesgeven en de leeromgeving, veroorzaakt door het digibord, zorgen voor een grotere motivatie bij leerlingen ten opzichte van lessen met een krijtbord.’

Voordelen en voorbeelden

Er zitten veel voordelen aan een digibord. Ook voor ons vak. Of beter gezegd: juist voor ons vak. Wat kun je dan allemaal met de digitale variant van het krijtbord? Allereerst alle dingen die je ook met de analoge versie kunt doen: schrijven, tekenen en huiswerk opgeven. Maar daarnaast kun je het digibord voor een heleboel

▷ Met het programma Timeline 3D kun je een tijdlijn tot leven laten komen.

Jan-Wolter Smit is docent geschiedenis aan de WvdnMontfort-Hilken. Tevens beheert hij de website Geschiedenis-voor-nu. Dit artikel is gebaseerd op een workshop die hij gaf tijdens de VGN-leerconferentie.

Illustratie: Hanneke van Broekhoven

andere zaken gebruiken: PowerPoint, filmbeelden (al dan niet van YouTube), podcast, video podcast, tijdbalken en Google Maps en/of Google Earth.

Tijdbalken

Het mooie van tijdbalken is dat ze, mits goed gemaakt, helder en in één oogopslag veel dingen duidelijk kunnen maken. Op een digibord kun je de tijdbalk bij wijze van spreken tot leven kan laten komen. Er zijn een paar goede, eenvoudig te hanteren programma's voor het maken van mooie interactieve tijdbalken. Met het programma Timeline 3D (www.beedocs.com) maak je als het ware een 3D-reis door je tijdbalk, die je helemaal naar eigen smaak kunt inrichten, inclusief begeleidende afbeeldingen en/of teksten. De tijdbalken zijn in het programma af te spelen, maar ook te exporteren naar verschillende formaten (zoals mp4 voor de iPod) zodat ook leerlingen er bij kunnen via bijvoorbeeld het schoolnetwerk of de elo (elektronische leeromgeving). Eén groot nadeel is dat het alleen voor Apple computers geschikt is.

Google Maps

Een handig programma om te kijken wat de route is, hoe lang je er over doet en hoeveel kilometers je kunt declareren op een studiemiddag is Google Maps. Maar wellicht minder bekend is de mogelijkheid om zelf kaarten te maken. Deze kunnen over elk willekeurig onderwerp gaan: de groei van een stad in de Gouden Eeuw met daarin de tien plekken die kenmerkend zijn voor de stad in die periode (Amsterdam), alle kerken in Utrecht, enzovoort. Handig is dat je ook hier bijschriften, afbeeldingen en zelfs zelfgemaakte video's kan toevoegen, zodat de leerlingen een reis maken door de tijd aan de hand van jouw kaart op Google Maps.

Interactiviteit of het gebrek eraan

Allemaal erg mooi natuurlijk, maar echt interactief zijn deze voorbeelden nog niet. Twintig jaar geleden vond iedereen alles waar een knop op zat al interactief, maar tegenwoordig vinden we dat pas als er écht interactie is tussen leraar, leerlingen, machine en lesstof. En laat dat nou net hetgeen zijn dat onze leerlingen wel graag wil-

Dit kun je trouwens doen met Google Maps. Laat leerlingen ter voorbereiding van een stadswandeling of excursie een eigen route door de stad maken. Sterker nog: gebruik de wandelingen van de leerlingen eens in plaats die van jezelf! Je bent nooit te oud om iets nieuws te leren!

Jumbo

Maar zelfs zonder gebruik te maken van extra software, kan op het digibord mooi en leuk materiaal worden gemaakt. Zo is er sinds een paar jaar het kaartspel 'Vroeger of later' (Jumbo). Hierbij staat op de ene kant van een kaart een gebeurtenis en op de andere kant het jaartal. Zonder naar het jaartal te kijken moeten de leerlingen een kaart aanleggen en daarmee aangeven of het vroeger of later was. Dit kan natuurlijk ook zonder al te veel problemen op het digibord: een aantal afbeeldingen en gebeurtenissen koppelen aan een jaartal. Het jaartal blinderen met witte inkt en vervolgens te voorschijn 'toveren' met de digitale wisser!

Jij bent de regisseur

Hoe mooi alle digitale mogelijkheden ook zijn, het is gemakkelijk om grip te verliezen: op de leerlingen en op het proces. Hoe makkelijk is het om in deze digitale tijd te zeggen 'zoek maar even via Google'. Jammer, maar het gaat daar al hopeloos mis. Want dan blijken onze leerlingen toch iets minder Einstein te zijn dan ons

► J. Boschma en Inez Groen, *Generatie Einstein*.

len. "Eenrichtingsverkeer dus, waarbij de zender vertelt en de ontvanger niets anders kan dan luisteren (of erbij wegllopen). Interactie tussen de zender en de ontvanger komt maar weinig voor binnen de klassieke vormen van communicatie. Maar ook al bieden digitale vormen van communicatie nieuwe en unieke mogelijkheden tot interactie, ook daar zie je dat het nauwelijks gebeurt."²

TimeRime

Op welke manier kun je de lesstof met een digibord wel interactief maken? Hiervoor zijn talloze manieren. Eerst eens terug naar de tijdbalken. Op internet is een website te vinden die TimeRime heet. Met deze site kun je zelf bij elk onderwerp tijdbalken maken. Jij, maar ook je leerlingen! Geef ze bijvoorbeeld de opdracht om een tijdbalk te maken van hun eigen leven (onderbouw) of van de koloniale relatie tussen Nederland en Indonesië (bovenbouw), waarbij ze zich moeten beperken tot maximaal tien gebeurtenissen. Vervolgens gaan ze deze aan de klas presenteren.

► Met TimeRime kunnen leerlingen zelf tijdbalken maken.

SCREENCAST

Een relatief nieuwe techniek is het gebruiken van screencasts. Op internet kom je ze dikwijls tegen als video-handleiding bij een bepaald programma. Zoals de naam al zegt, maak je als het ware een uitzending waarbij de handelingen op jouw bureaublad worden gefilmd terwijl je zelf een gesproken instructie geeft. Het grote voordeel ten opzichte van een gewone PowerPoint-presentatie is dat nu ook het verhaal erbij wordt verteld en het niet alleen een paar losse dia's achter elkaar zijn. Handig voor de leerling die ziek is geweest tijdens jouw les!

wordt verteld. Het puberbrein kan helemaal niet omgaan met deze chaos en het maken van keuzes! Het devies is dus: geef ze wat te kiezen, dat vinden ze erg belangrijk, maar bepaal zelf waar en wat ze kunnen kiezen. Het afbakenen van de informatie is van belang en het digibord kan hierbij helpen (maak een verhaal over de oorzaken van de Franse Revolutie aan de hand van vier afbeeldingen, maar zet ze eerst in de goede volgorde). In een elektronische leeromgeving kan de docent de (tekst)bronnen die gebruikt moeten worden bijvoorbeeld al klaar zetten. Het moge duidelijk zijn dat het digibord en andere digitale didactiek veel voordelen biedt, maar zoals ook tijdens de workshop werd opgemerkt, ontwikkeling ervan kost veel tijd. Het wiel hoeft echter niet steeds te worden uitgevonden, er zijn genoeg voorbeelden en materialen te vinden die je direct kunt toepassen.

MEER INFORMATIE

Allard Bijlsma, Jori Mur e.a., **Handboek Digibord & Didactiek**, Instruct/Bodegraven, 2009.

Digiborden in de onderwijspraktijk:

een review van de onderzoeksliteratuur van www.callinpractice.net. De pdf kunt u downloaden via de website van Kleio:

www.vgnkleio.nl.

Meerwaarde van het digitale schoolbord,

een onderzoek van Kennisnet. De pdf kunt u downloaden via de website van Kleio:

www.vgnkleio.nl.

ADVERTENTIE

Ben jij goed in het stellen van de juiste vragen?

Ben jij een creatieve en vakbekwame docent, die graag met de vakinhoud bezig wil zijn?

Dan is meewerken aan de constructie van de centrale examens misschien wel iets voor jou.

Cito zoekt docenten of oud-docenten die vanaf 1 augustus 2011 enkele uren per week beschikbaar zijn voor de constructie van de volgende examens:

vmbo geschiedenis KB/GL/TL

De constructiewerkzaamheden vinden grotendeels thuis plaats, op basis van een verstrekte opdracht. De omvang van de opdracht verschilt per vak. Veelal zal de opdracht enkele uren per week in beslag nemen. Je bent als docent **werkzaam of werkzaam geweest in het schooltype** waarvoor het examen wordt gemaakt en hebt **recente ervaring** met examenklassen. Je beschikt over gedegen vakkennis en hebt ervaring met Word. Docenten die meewerken aan een schoolboekmethode, komen niet in aanmerking voor de genoemde werkzaamheden.

Wil je meer weten? Kijk dan op www.cito.nl.

www.cito.nl

zeker weten